

Binnen tien weken na afkalven insemineren is voor 90 procent van de koeien het meest economisch

Korte tussenkalftijd blijft optimaal

Een korte tussenkalftijd is niet echt noodzakelijk, maar economisch wel interessant. Zeker in het quotumloze tijdperk levert een korte tussenkalftijd en daarmee een hogere melkproductie het hoogste rendement, zo blijkt uit een studie van de universiteiten van Utrecht en Wageningen.

tekst Jaap van der Knaap

De lengte van de gemiddelde tussenkalftijd stijgt afgelopen decennia gestaag. In het jongste mpr-jaar lag die voor het gemiddelde Nederlandse melkveebedrijf op 417 dagen, terwijl dat in 2000 nog 396 dagen bedroeg (zie figuur 1 op pagina 12).

‘Wanneer je op zoek gaat naar een verklaring, krijg je van zowel melkveehouders als adviseurs te horen dat er vaak bewust voor een langere tussenkalftijd gekozen wordt’, zo heeft Henk Hogeveen ervaren. Hogeveen is universitair hoofddocent van de leerstoelgroep bedrijfseconomie aan de Universiteit van Wageningen. ‘Veel gehoorde argumenten om de tussenkalftijd vrijwillig te laten oplopen, zijn dat koeien persistenter zijn geworden, dat veehouders hun koeien niet droog willen zetten als ze nog 25 kilogram melk geven en dat afkalven alleen maar gezondheidsrisico’s met zich meebrengt. Bovendien worden koeien op de piek van de productie moeilijker drachtig, waardoor je beter even kunt wachten met insemineren.’

Het zijn praktische opmerkingen die de olopemde tussenkalftijd verklaren, maar Hogeveen vroeg zich af of ze wel voldoende economisch onderbouwd zijn. ‘Het is duidelijk dat de kosten van een langere tussenkalftijd vroeger hoger waren, maar wat zijn de financiële consequenties als veehouders bewust een langere tussenkalftijd nastreven? Wanneer moet je als veehouder beginnen met insemineren en wanneer is het niet meer lonend om een koe nog proberen drachtig te maken? Met deze vragen zijn we aan de slag gegaan.’

Nieuwste kostprijsgegevens in model

Hogeveen was een van de begeleiders van de Thaise promovendus Chaidate Inchaisri van de Universiteit Utrecht, die met een theoretisch rekenmodel aan de slag ging.

‘We hebben in het rekenmodel zo veel mogelijk bekende data ingevoerd over vruchtbaarheid, dier-

Vaker afkalven betekent vaker een productiepiek en daarmee meer melkopbrengst

ziekte en economie’, legt Hogeveen uit. ‘Zo hebben we rekening gehouden met de koefactoren als kans op ovulatie, kans op dracht en kans op tochtsignalering, maar ook zaken als persistentie, kosten rondom afkalven en de kans op aandoeningen rondom het afkalven. Ook hebben we rekening gehouden met de wetenschap dat vaarzen vruchtbaarder en persistenter zijn dan oudere koeien, terwijl oudere koeien meer melk geven, maar ook meer kans hebben op ziekte.’

In het model werden de nieuwste kostprijsgegevens onder Nederlandse omstandigheden ingevoerd. ‘Wat kost een inseminatie, wat zijn de kosten van afvoer en de kosten rondom afkalven zoals melkziekte? We hebben alles ingevoerd volgens de laatste inzichten, ook zaken als kans op dracht en de invloed daarop van de melkproductie’, aldus Hogeveen, die onder meer gebruikmaakte van mpr-gegevens van CRV.

Lagere melkopbrengst

Vervolgens is er gerekend en gekeken wat de economische verschillen zouden zijn bij bedrijven met een goede, een gemiddelde en een slechte vruchtbaarheid. Het goede bedrijf had een tussenkalftijd van 362 dagen, het gemiddelde bedrijf van 407 en het slechte van 507 dagen. De economische resultaten verrasten Hogeveen niet; een korte tussenkalftijd bleek het meest rendabel. Het bedrijf met de gemiddelde tussenkalftijd had jaarlijks 34 euro per koe minder nettowinst dan het goede bedrijf. Groter was het verschil met het bedrijf met de tussenkalftijd van 507 dagen. Daar was de nettowinst 231 euro lager per koe dan bij het goede bedrijf.

‘Het economisch verschil tussen een goede en een gemiddelde tussenkalftijd is niet zo groot, bij een bedrijf met 100 koeien is dat 3400 euro’, zo rekt Hogeveen voor. Maar de schade wordt flink groter als de vruchtbaarheid verder terugloopt. ‘Het grotere verschil met het bedrijf met de tussenkalftijd van 507 dagen wordt voornamelijk veroorzaakt door een lagere melkopbrengst. Minder kalfkoeien per jaar betekent minder vaak een piekproductie en daarmee minder melkgeld.’

Tussenkalftijd op dierniveau

Volgens Hogeveen onderschatten veel veehouders het missen van een piekproductie bij het streven naar een langere tussenkalftijd. ‘Het rollend jaargemiddelde van een bedrijf ligt een stuk lager bij een langere tussenkalftijd, ook al zijn er minder droogstanddagen. Minder vaak afkalven betekent minder vaak een piekproductie. Er zijn weliswaar minder kosten door minder afkalfrisico, maar die wegen

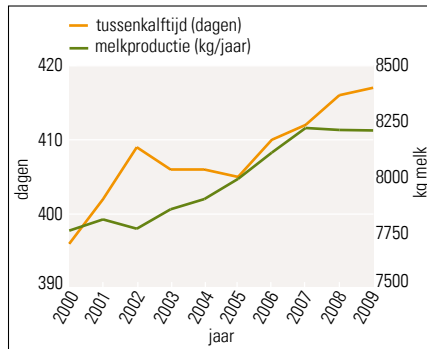
niet op tegen het verlies aan melkgeld en winst van het extra kalf.'

Omdat in het rekenmodel een grote hoeveelheid mpr-gegevens werd gebruikt, konden er ook op individueel dierniveau conclusies getrokken worden. Uit het model bleek dat voor het grootste gedeelte van de koeien een korte tussenkalftijd het meest lucratief was. Voor 90 procent van de koeien was het economisch het meest aantrekkelijk om hooguit tien weken na afkalven te wachten met insemineren (figuur 2). 'We zagen dat een korte tussenkalftijd niet voor elke koe optimaal was', vertelt Hogeveen. 'Vaarzen zijn persistenter, waardoor je wat langer kunt wachten met insemineren, net als bij persistente oude koeien. De conclusie is dat een korte tussenkalftijd nog steeds het meeste economisch voordeel oplevert, maar dat er een verschuiving moet plaatsvinden van een optimale tussenkalftijd per bedrijf naar een optimale tussenkalftijd per dier. Ieder dier verdient een eigen analyse.'

Droog met 20 kg melk

Dat klinkt logisch, maar hoe is dat toe te passen in de praktijk? Hogeveen heeft daarvoor een vuistregel. 'Probeer op het moment van tochtigheid in te schatten of de koe over zeven maanden op het moment dat ze droog moet nog meer dan 20 kg melk geeft. Is het antwoord ja, wacht dan nog even met insemineren en bij nee, maak haar dan zo snel mogelijk drachtig.'

Hogeveen beseft dat zo'n voorspelling op

Figuur 1 – Tussenkalftijd en 305 dagen-productie in afgelopen jaren (bron: CRV)

dierniveau lastig is. 'Ik denk dat er software gemaakt moet worden die op basis van mpr die inschatting kan maken. Zeker op grote bedrijven kan het heel handig zijn om bij de tochtsignalering automatisch een seintje te krijgen of je wel of niet moet insemineren.'

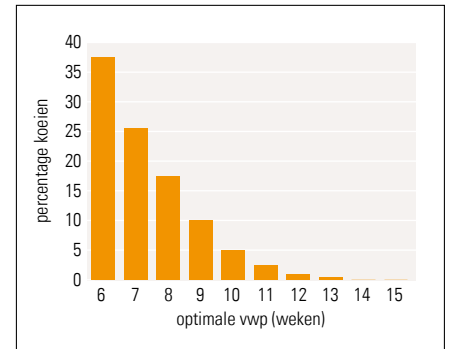
Ook toppers vroeg insemineren

Hogeveen hanteert 20 kg melk bij droogzetten, omdat onderzoek uitgewezen heeft dat droogzetten bij een hogere melkgift zorgt voor meer gezondheidsproblemen en daarmee hogere kosten. Maar niet alleen een hoge melkgift aan het eind van de lactatie wordt vaak als reden opgevoerd om te wachten met insemineren, ook ervaren veehouders dat koeien in de piek van hun productie veelal moeilijk drachtig worden. 'Dat koeien moeilijker drachtig worden door een negatieve energiehuishouding, hebben we meegenomen in het model. Per koe klopt dat, maar op bedrijfsniveau stelt het in het totaal aantal gebruikte rietjes weinig voor.' Het aantal rietjes per dracht daalde van 1,83 naar 1,74 als veehouders bewust drie weken extra wachten met insemineren. 'Het geldt dat je daarmee op bedrijfsniveau in je zak houdt, weegt niet op tegen de winst van meer melk bij kortere tussenkalftijd', zegt Hogeveen.

Dus ook bij hoogproductieve topkoeien geldt dat vroeg moet worden begonnen met insemineren. 'De kans op dracht is weliswaar minder, maar er is een kans en dat levert dus geld op. Zeker op bedrijven waar tochtsignalering niet maximaal is, is het verstandig om zo vroeg mogelijk te starten met insemineren.'

Tussenkalftijd wordt belangrijker

In het rekenmodel zijn bewust Nederlandse cijfers gebruikt, omdat Nederlandse veehouders nog altijd te maken hebben met een melkquotum. 'Een kortere tussenkalftijd wordt in een quotumloos tijdperk nog belangrijker', aldus

Figuur 2 – Percentage koeien en optimale vrijwillige wachtperiode na kalven (vwp)

Hogeveen. 'In een quotumloos tijdperk betekent elke extra kilo melk per koe extra melkgeld. Een hoge productie wordt dan nog belangrijker.'

In een vervolgstudie werd ook gekeken hoe lang het nog rendabel is om een koe te blijven insemineren. 'Stoppen met insemineren betekent dat de koe zal worden afgevoerd', verduidelijkt Hogeveen. 'Het is dus een grote beslissing, want afvoer kost geld, er is immers in de opfok van de koe geïnvesteerd.'

In het model werden de opfokkosten geschat op 1540 euro per dier. 'We zagen dat het financieel nog steeds rendabel is om vaarzen die zestien maanden geleden voor het laatst hebben gekalfd, te insemineren', aldus Hogeveen. Bij tweedekalfskoeien was het tot dertien maanden na afkalven rendabel, bij koeien met drie lactaties tot elf maanden. 'Er blijft gelden dat je moet proberen een koe zo snel mogelijk na afkalven weer te insemineren, omdat een korte tussenkalftijd nog altijd het meest economisch is. Maar lukt het niet om een koe drachtig te krijgen, dan kan het financieel nog lang uit om het nog eens te proberen. Een koe nog een keer insemineren om haar toch nog drachtig te krijgen, is een stuk goedkoper dan vroegtijdig afvoeren.' |

Conclusies

- Het rollend jaargemiddelde van een bedrijf ligt een stuk lager bij een lange tussenkalftijd.
- Minder kosten door minder afkalfrisico bij langere tussenkalftijd wegen niet op tegen verlies aan melkgeld.
- Op bedrijven waar tochtsignalering niet optimaal is, is het verstandig zo vroeg mogelijk te insemineren.
- Er moet een verschuiving plaatsvinden van een optimale tussenkalftijd per bedrijf naar optimale tussenkalftijd per dier.